

Naaldkunst

Is niet weven\ is niet borduren\ is niet knopen\ is dat alles soms ook, maar wat het MOET zijn is KUNST en kunst is INSPIRATIE plus VAKMANSCHAP.

Dus wat heb ik nu hier? (toont een ingelijst handwerk) Is het kunst : nee. Al bijna 50 jaar wordt er gezegd: jakkes wat lelijk. doe dat maar weg Joan. Waarom zeggen mensen dat?

Wat je hier mist is VAKMANSCHAP.

Maar ik zie hierin wel de INSPIRATIE. Ik kreeg het van een tante van mijn beste vriendin bij de doop van mijn oudste dochtertje. Deze tante Stien was intelligent en getalenteerd, en muzikaal, maar had nooit een beroepsopleiding mogen kiezen en zeker geen kunstopleiding. Daarom was zij uiteindelijk gezelschapsdame geweest bij een Amsterdamse professor.

Op oudere leeftijd begon zij dit werk dus zonder ervaring of vakmanschap.

Maar wat ik altijd heb onthouden is wat zij mij vertelde: voor haar was naaldkunst Magie.

Het werk groeide onder haar handen en wat er tevoorschijn kwam verbaasde haar ook zelf.

Naderhand noemde zij dit handwerk "Dat wat er altijd zal zijn". En nogmaals: iedereen zei, doe toch weg Joan. Maar bij iedere verhuizing nam ik het mee, omdat tante Stien mij de Magie en dus de Inspiratie van de naaldkunst had leren zien. Vandaag is zij er een beetje bij.

Aan de basis van echte goede Kunst ligt zeker Inspiratie, maar vooral Vakmanschap.

En in tijden dat vrouwen er eigenlijk niet toe deden in de maatschappij, had je als getalenteerde vrouw geluk als je in een getalenteerde, artistieke FAMILIE werd geboren. Als bijvoorbeeld je schilder talent daar al jong gezien en ontwikkeld werd. Zoals Gesina ter Borch in Zwolle. Uiteraard om dan in het atelier van je vader te werken, want Vakmanschap stond voorop, 'uniek talent' werd niet gekoesterd of toegejuicht.

Maar het zijn die Vakvrouwen uit het verleden die nu eindelijk onze waardering krijgen. In Haarlem is dat Judith Leijster, zelf lid van het Sint Lucasgilde, wiens werk eeuwen lang aan haar man Jan Miense Molenaar of aan haar leermeester Frans Hals werd toegeschreven, maar die nu wordt herkend als de goede schilder die zij zelf was. Dit geholpen door haar signatuur, een ster, de Leyster!

Schilderkunst en naaldkunst. Adya Dutilh was begin 20^e eeuw al een veelbelovend kunstenaar en zij is nu pas bekend om haar schilder- en tekentalent en de grote abstracte wandtapijten die zij maakte. Waarbij haar werk helaas steeds Borduurwerk wordt genoemd. En zij was vergeten, niet alleen omdat wandtapijten veel meer tijd vergen dan een schilderij, en omdat wol en zijde kwetsbaar zijn, maar omdat haar man, die nota bene autodidact was, in de kunstgeschiedenis wél de aandacht heeft gekregen. "Oh, Otto van Rees, had die een vrouw dan?"

Vanaf eind 19e eeuw mogen vrouwen kunstopleidingen volgen en hun talenten ontwikkelen. Maar met mate, een schilderklas samen met mannen was in het begin al een probleem, en exposeren werd vele afgestudeerde vrouwen door hun man of familie verboden. De beroemde Bauhausacademie had in de jaren '20 een uitdagend opleidingsprogramma met schilderkunst, beeldhouwkunst, vormgeving en architectuur tot één ideaal.

Maar ambitieuze vrouwen werden daar verwezen naar de klas voor het pottenbakken of het weefatelier.

Maar gelukkig: kijken we om ons heen dan zien we dat het Hanne wel gelukt is. Een artistiek gezin, een goede opleiding en de eigen keuze voor de NAALDKUNST. We zien hier VAKMANSCHAP, én INSPIRATIE en je voelt en je ziet het meteen. Dit is dus KUNST.

Hoe zij dat deed, en hoeveel moeite het ook haar waarschijnlijk gekost heeft. Dat horen we straks wel van Coralie, haar dochter.

De Arts and Crafts beweging, meer abstract ook die idealen van het Bauhaus, die kunst toepaste om ook in de architectuur en het binnenhuis te integreren, die 'applied arts', die 'kunstnijverheid', daarvoor was ook in Haarlem een opleiding op hoog niveau met een uitstraling van Jugendstil tot en met de Amsterdamse school. Maar in juist toen in 1928 werd de school alweer gesloten.

De tijd heeft geleerd dat toegepaste kunst kwetsbaar is, materialen vergaan, gebouwen worden afgebroken, en de smaak verandert. Dat geldt ook in hoge mate voor de kunst van het maken van wandtapijten. Er is misschien veel waardering voor je werk op exposities, maar de musea staan niet te springen om het werk aan te kopen. Teveel onderhoud in de depots!

Kijken we weer om ons heen, dan zien we dat het Hanne ten dele wél gelukt is.

Ook na haar dood in 2013 hangt hier in De Kapel nog steeds haar werk Zon en Aarde en elke zondag kijken wij ernaar en alle jonge musici die hier een kans krijgen om op te treden staan trots op de foto met Zon en Aarde achter hun hoofden. Maar wie wist nog wie de maker was?

Op de uitnodiging staat: Joan Patijn, 'deskundige cultuurhistorie van Bloemendaal'.

Dat wil eigenlijk zeggen dat ik, toen ik als jonge vrouw hier in 1981 kwam wonen, een liefde op het eerste gezicht heb opgevat voor Bloemendaal, voor de geschiedenis, de natuur en de mensen. Ik wilde er alles van weten en daarna mijn kennis delen met kinderen en met volwassenen. Daarmee kwam ik ook Hanne tegen, niet alleen als Bloemendaalse kunstenares.

(Maar wat ging er een rust uit van Hanne in haar atelier met uitzicht op haar tuin, de beroemde tuin met bloeiende vruchtbomen.)

Maar Hanne was ook altijd bereid met mij mee te denken en met mijn projecten mee te doen. Trots was zij op het Simon de Heer plantsoen, de plek waar zij aan mijn groepjes kinderen of volwassenen vaak vertelde over haar vader de schilder Simon de Heer en uiteraard over het vergissingsbombardement op de Duinwijckweg.

Wij waren altijd allemaal onder de indruk, want we begrepen goed dat het haar moeite kostte. Overigens staat er nog tot 16 november in dat Simon de Heer plantsoen een zeer informatieve foto expositie over Simon de Heer en zijn familie. Heel eigentijds bedacht en georganiseerd door kleindochter Esther voor de stichting Simon de Heer. Kijk, weer De Artistieke Familie!

Bij jubilea of bij het ordenen van het foto archief van de Bloemendaalse Schoolvereniging was Hanne uiteraard voor mij ook de ervaringsdeskundige die ik om raad kon vragen. Bij die gelegenheid vertelde Hanne eens dat in de nalatenschap van Simon de Heer nog een portret was van het schoolhoofd de heer Wilson, in zijn tijd een bekende Bloemendaler. Ik dacht wel dat de BSV dat portret zou willen kopen, de oudercommissie kon dat best betalen. Dus ik ging erop af. Maar dat ging niet door: de leerkrachten wilden niet tegen zo'n oude heer aankijken: de BSV was een school en géén museum.

U begrijpt wel dat ik Hanne al die jaren niet vergeten was. En toen ik dit voorjaar hier in de Kapel een lezing bijwoonde en hoorde dat het dit jaar lustrumjaar was, het 100 jarig bestaan, en ik oog in oog stond met Hannes iconische kunstwerk Zon en Aarde wist ik meteen dat ik heel erg graag de kunstenares achter dit werk weer bekend zou maken.

En toen gebeurde een wonder, Ton en Caroline en het hele team waren meteen bereid mee te doen en een expositie te organiseren. Maar waar was Hanne's andere werk gebleven ? Het tweede wonder was weer het wonder van De Artistieke Familie. Dochter Coralie had al die tijd Hannes werk zorgzaam bewaard én héél modern: ook een website voor haar werk gebouwd.

Dus nu is het mij een eer om Coralie aan het woord te laten, want wie kan beter dan zij over haar moeder vertellen. Hanne verdient dit!

(uitgesproken door **Joan Patijn** (zie foto) bij de opening van de expositie 'Hanne Meijer-de Heer, Zon en Aarde, schilderen met naald en draad'. In De Kapel te Bloemendaal, vrijdag 18 september 2026)